

Nye indsatser – ny viden

Udviklingsprojekt til intensivering
af indsatsen overfor børn med medfødt eller erhvervet hjerneskade

Indholdsfortegnelse

Forord	side 3
At inddrage forældrene og netværket	side 4
At træne, organisere og udvikle kompetencer	side 6
At dele viden og give den nødvendige information	side 8
Den røde tråd – at samarbejde på tværs af fag og struktur	side 10

Hæftet er udgivet i 2007 som en mini-introduktion, en faglig pixi, til temahæftet "Nye indsatser – ny viden".

Ansvarshavende: MarselisborgCentret v. projektleder Karen Wessel Fyhn, 2007

Tekst: Inger Anneberg, www.a4media.dk og Karen Wessel Fyhn

Illustrationer: Ditte Hornbech Nielsen og Ida Wessel Fyhn

Layout og tryk: Huset Venture, Stavtrupvej 34, 8260 Viby J, tlf. 86 28 35 55

Oplag: 2000

Læs det samlede temahæfte "Nye indsatser – ny viden" og læs mere om de 16 projekter på www.boernmedhjernesgade.dk

For yderligere information om det samlede udviklingsprojekt til intensivering af optræningsindsatsen for børn med medfødt eller erhvervet hjernesgade, jævnfør "Ny Indsigt – ny indsats" samt "Hjemmetræning af børn med hjernesgade". Begge rapporter kan downloades på MarselisborgCentrets hjemmeside www.marselisborgcentret.dk.

Forord

Denne faglige pixi er tænkt som en selvstændig appetitvækker til temahæftet "Nye indsatser – ny viden", et temahæfte, der samler viden op fra det flerårige udviklingsprojekt til intensivering af optræningsindsatsen for børn med medfødt eller erhvervet hjerneskade

Projektet blev sat i gang med SATS-puljeforliget i 2002. Det skulle medvirke til at forbedre forholdene for børn med medfødt eller erhvervet hjerneskade og deres forældre. Baggrunden for at iværksætte udviklingsprojekterne var et øget fokus på området, ikke mindst på grund af nye krav fra børnene og deres forældre: aktive forældre, der vil have indflydelse og medbestemmelse.

Styrelsen for Social Service bad MarselisborgCentret om at stå for forskellige tværgående opgaver i forhold til det samlede projekt. En del af denne disse opgaver handler om formidling af de former for viden, der er opstået på tværs af det meget forskellige udviklingsarbejde, der er blevet udført i projekterne.

Derfor er det håbet, at en kort introduktion til de resultater, der er opnået i projekterne, kan være en inspiration for blandt andet fagfolk, administratorer i det politiske system og forældre, som ønsker at vide mere om projekternes erfaringer og resultater til gavn for deres egen hverdag. På den måde kommer denne viden langt flere til gavn udover de 16 projekter, der har deltaget i det samlede udviklingsprojekt.

En generel erfaring fra projekterne er, at det til en vis grad er nødvendigt at individualisere indsatsen. Det synes således nødvendigt at hvert tiltag justeres efter blandt andet barnets behov, forældrenes ressourcer, samt institutionsmæssige og generelle lokale forhold.

Læs det samlede temahæfte på børneprojektets hjemmeside, www.boernmedhjerneskade.dk, hvor du også kan læse mere om de enkelte projekter, herunder projekternes statusrapporter samt artikler om projekterne.

Karen Wessel Fyhn, projektleder, MarselisborgCentret, marts 2007

At inddrage forældrene og netværket

De vil ikke stå passive på sidelinjen, forældrene – de vil tværtimod gerne inddrages aktivt i, hvordan indsatsen for deres barn bliver tilrettelagt. De vil være med i træningen, være med i formuleringen af målene – og de vil først og fremmest have mere viden.

Det blev slået fast allerede i den første rapport "Ny indsigt – ny indsats", og de udviklingsprojekter, der nu har været sat i gang, bekræfter det til fulde og viser, at forældre og fagpersoner kan indgå i væsentlige og givende former for samarbejde.

De metoder eller målsætningsværktøjer udviklingsprojekterne anvender i forbindelse med forældreinddragelse er meget varierede, men erfaringerne fra projekterne viser, at der både direkte og indirekte er adskillige muligheder for og måder til at få familiernes ressourcer langt bedre på banen og skabe et samarbejde, hvor fagfolk og forældre bliver samarbejdspartnere.

Et af de centrale aspekter er ejerskab. Erfaringerne fra projekterne viser tydeligt, at forældrene med fordel kan få ejerskab til fx konkrete metoder, som barnet bliver trænet efter samt til de værktøjer, som fagpersonalet bruger, når det drejer sig om at lægge handleplaner og opsætte mål for barnets udvikling.

En afgørende erfaring er, at forældrene som målgruppe skal behandles individuelt og fleksibelt, og der skal tages hensyn til familiens ressourcer. Det viser sig også at være af stor betydning at uddanne forældrene og tilføre dem ny viden. Konkret og tydelig information er en efterspurgt vare fra forældrenes side – og forældrekurser eller forældreuddannelser kan være bud på en form for inddragelse, som kan fremme samarbejdet.

Anbefalingerne, som er uddybet i rapporten "Nye indsatser – ny viden" ser i overskrifter således ud:

- Det kan anbefales at tænke målsætningsværktøjer ind i forældreinddragelsen
- Det kan anbefales at tænke konkrete metoder ind i forældreinddragelsen
- Der skal udvises fleksibilitet og individuelle hensyn i forhold til målgruppen (forældrene)
- Der bør være øget fokus på konkretisering, tydeliggørelse og systematisk information i forbindelse med forældreinddragelse

At bruge netværket som en ressource

Erfaringer fra udviklingsprojekterne viser, at netværket omkring familierne kan have stor betydning og med fordel kan inddrages, når det gælder træning med barnet og støtte til familien.

Med netværk menes her ikke kun den nærmeste familie men også venner, naboer og vigtige personer i barnets øvrige miljø (fx personalet i børnehave, skole mv.).

Det har vist sig at være af stor betydning, at netværket får professionel støtte hele vejen igennem – at indsatsen fx bliver støttet i form af konkrete handleplaner, som er udviklet af fagpersoner. Netværket skal have mål at gå efter i samarbejde med fagpersonerne.

En anden erfaring er, at det – specielt i begyndelsen – er vigtigt, at initiativerne kommer fra det professionelle netværk. Det er ofte nødvendigt med tilførelse af ressourcer udefra, så en krise ikke opstår, eller for at afhjælpe en familie i krise, der ikke kan tage initiativer til nye tiltag. Når netværket fungerer, kan familie og venner til gengæld komme til at betyde en helt afgørende og vigtig forskel i barnets hverdag. De kan være med til skabe en særlig intensiv genoptræning af barnet, og de kan give støtte til hele familien, hvilket kan have stor betydning for fx søskende, men også for forældrenes livskvalitet.

Endelig er det en vigtig læring, at ideer der kommer fra netværket selv, har størst muligheder for succes. De voksne i netværket brænder selvsagt for de ideer, de selv har fostret. Det helt afgørende er at holde dialogen i gang, så alle i netværket føler sig inddraget som ansvarlige, brugbare og nyttige personer.

Anbefalingerne fra "Nye indsatser – ny viden" ser i overskrifter således ud:

- Det kan være en fordel at udnytte det store potentiale, som netværket er for mange familier
- Netværkets arbejde og indsats kan med fordel støttes af konkrete handleplaner
- Det har i projekterne vist sig at være en fordel, at fagpersoner er tovholdere i netværksetableringen

At træne, organisere og udvikle kompetencer

Bliver børnene trænet på den mest hensigtsmæssige måde, eller kan det organiseres anderledes? Kan de metoder, fagpersonerne træner efter, udvides til også at omfatte hjemmet og en indsats fra forældrenes side? Blandt andet disse spørgsmål gøres til genstand for nærmere undersøgelser i nogle af de 16 udviklingsprojekter.

Efterspørgslen af blandt andet en mere intensiv/anderledes organiseret træningsindsats er steget markant i de senere år, både fra forældres og fagpersoners side. Forældrene efterspørger fx større intensitet i og en anden organisering af træningen, som de gerne vil have integreret i barnets hverdag, og de efterlyser større integration af de forskellige tilbud.

Kritikken har fx lydt, at den kontinuerlige fysioterapi, som år efter år foregår 1-2 gange om ugen, til en vis grad er ensidig og trættende. Derudover foregår træningen ofte et andet sted, og i den forbindelse er der peget på, at jo større adskillelse der er mellem barnets hverdag i institutionen og træningen, jo sværere er det at skabe sammenhæng i hverdagen. Derfor lyder ønsket fra forældrene ofte på større fleksibilitet og tilbud, som passer til barnets individuelle behov og familiens muligheder.

En ændring af træningen kan også være ensbetydende med at inddrage forældrene i arbejdet med målsætning, både i hjemmet og daginstitutionerne. Erfaringerne fra projekterne viser, at et tæt samarbejde med familien opleves som særdeles tilfredsstillende og meningsfyldt for både familier og fagpersonale. Det samlede niveau for indsatsen bliver ganske enkelt højere.

Tværfagligt samarbejde betragtes som en forudsætning for at sikre den rette træning af barnet, og i flere af projekterne betoner fagpersonalet, at det er nødvendigt at lægge tværfagligheden ind i strukturerede eller metodemæssige rammer som fx GAS, ICF, COPM, PETÖ eller lignende.

Anbefalingerne fra "Nye indsatser – ny viden" vedrørende træning ser i overskrifter således ud:

- Tværfagligt teamsamarbejde er en fordel
- Det er vigtigt at have fokus på, hvordan indsatsen bliver organiseret

- At bruge målsætningsværktøjer kan være en fordel, når træningen tilrettelægges
- Besøg i barnets hjem med anvisning af træningsmuligheder på familiens hjemmebane kan anbefales i visse tilfælde
- Det kan være gavnligt at fokusere på barnets lokale miljø, når træningen tilrettelægges

Fagpersoner har brug for at udvikle sig

Fagpersoner, uanset om man er fastansat eller vikar, har brug for udvikling og for at blive opkvalificerede i deres arbejde.

Erfaring fra et af projekterne viser, at det er en fordel at tænke i en samlet opkvalificering for alle i institutionen, så fagpersonalet bliver betragtet som ligeværdige samarbejdspartnere, uanset ansættelsesforhold.

I projekterne har det vist sig af stor betydning at lade opkvalificeringen foregå på tværs af faglige skel. Når fx pædagoger, lærere og terapeuter får kendskab til hinandens metoder og arbejdsformer, opstår der en særlig form for fælles udvikling. Personalet får fælles referencer og fælles sprog. Og det øger værdien for forældre og deres børn i form af større sammenhæng i hverdagen, fordi forældre og fagfolk nu kan gennemføre træningen på flere forskellige niveauer og i forskellige sammenhænge: i hjemmet, i skolen/institutionen, mens børnene bliver undervist, mens de spiser eller leger.

En samlet opkvalificering for eksempel ved hjælp af én bestemt metode og/eller et målsætningsværktøj har vist sig at kunne forene det faglige personale på tværs af en institution. Flere af udviklingsprojekterne har arbejdet på at give det faglige personale en fælles ballast og opkvalificering gennem uddannelse i bestemte målsætningsværktøjer eller metoder; enten kendte metoder, der har været afprøvet tidligere eller gennem nyudviklede metoder og modeller. Resultatet af fælles efteruddannelse har ofte været, at personalet fagligt har opnået samme niveau, og det har medvirket til en større fælles tværfaglige forståelse af, hvad der skal gøres.

Anbefalingerne fra "Nye indsatser – ny viden"

vedrørende kompetenceudvikling af fagpersonalet ser i overskrifter således ud:

- Det skal overvejes at opkvalificere alle ansatte samlet
- Det er nødvendigt at afsætte de fornødne ressourcer til at opkvalificere fagpersonerne

At dele viden og give den nødvendige information videre

Systematisk information til forældrene er helt afgørende, hvis de skal inddrages aktivt i forhold til deres barns situation. Projekterne resultater viser generelt et stort behov for vidensdeling og udveksling af information. Information sikrer forankring, giver overblik, sikrer ejerskab og giver bedre grundlag for at træffe beslutninger – både hos forældre og fagpersonale.

Et af de områder, hvor forældrene ofte føler sig kørt ud på et sidespor er i overgangsfaserne i barnets liv, fx overgangen fra specialbørnehave til skole.

En læring fra projekterne er, at det er nødvendigt at beskrive god praksis i forbindelse med overgange og gøre sig overvejelser om, hvornår i forløbet forældrene skal have informationerne. Derudover er det vigtigt at sikre sig forventningsafstemning mellem forældre og fagfolk, idet det ofte viser sig, at den viden, fagfolk mener, er bedst at videregive til fx forældrene, ikke nødvendigvis er den form for viden, forældrene efterlyser.

Projekterfaringer viser også, at det er nyttigt at skrive de forskellige faser ned, fx at få den samlede proces i forbindelse med overgange skriftliggjort. Det hjælper både forældre og fagpersonale.

I den forbindelse er dialog med forældrene afgørende. Forældrene skal vide og mærke, at de bliver hørt og at deres viden bliver brugt. Således konkluderes det i et projekt, at hvis forældrene ikke får ejerskab, sker der ingen forandringer i hjemmet.

Formidling af forældrenes egen viden til fagpersonalet kan medvirke til, at forældrene opnår større tryghed, fordi de har haft mulighed for at fortælle, hvad de synes er vigtigt. Det gælder også ved fx formulering af handleplaner, hvor forældrenes bidrag kan sidestilles med fagpersonalets. Samtidig pointeres det fra nogle af projekterne, at der er stor variationsbredde blandt forældrene mht. at kunne formidle behov og gøre ret-tigheder gældende. Derfor skal forskelligheden i forældregruppen tages med ind i overvejelserne, når man arbejder med forældresamarbejde.

Andre måder at formidle viden på er gennem kurser og egentlig forældreuddannelse, som også er afprøvet i nogle projekter. Et kursus kan fx give forældrene et overblik over, hvilke muligheder der findes for at hjælpe

barnet, ligesom forældrene kan få et praktisk indblik i metoderne ved selv at få lov at afprøve dem. I projekterne har undervisning været afprøvet både i familiernes egne hjem og som intensive ekseternatkurser. At udarbejde skriftlige kontrakter mellem familierne og fagpersonerne, nedskrive faserne i overgangsordninger eller udvikle en barnets bog, som familien kan bruge fortløbende, er andre former for formidling af viden.

Men det er vigtigt at være opmærksom på, at formidling af viden ikke nødvendigvis altid skal foregå i form af nedskrevne ord. Informationerne skal målrettes de enkelte forældre. Flere projekter har gjort sig positive erfaringer med brug af visuelle virkemidler, fx video. Der er også gjort brug af fotografier, blandt andet når forældrene selv har skullet formidle viden til personalet om, hvordan deres barn udvikler sig i hjemmet.

Anbefalingerne fra "Nye indsatser – ny viden"

vedrørende information og viden ser i overskrifter således ud:

- Der skal fortsat være fokus på vidensdeling og udveksling af information
- Vidensdeling og udveksling af information kan med fordel gå begge veje
- Det kan anbefales fortsat at tænke skriftlighed ind i vidensformidling. Information, der involverer forældrene, fx handleplaner, kontrakter, målsætninger for barnets aktiviteter, mv, kan med fordel gives på skrift, fordi skriftligheden øger ansvarligheden fra både forældrenes og fagpersonalets side.
- Informationen skal målrettes til de enkelte forældre

Den røde tråd – at skabe samarbejde på tværs af fag og struktur

I tidligere undersøgelser har forældre fremhævet, at de oplever det som et stort fremskridt, hvis den røde tråd fremgår klart af barnets forløb. Mange familier oplever, at den røde tråd mangler, og de oplever, at personalet i de involverede instanser eller sektorer arbejder efter hver sin plan. På den måde virker indsatsen ikke sammenhængende, og den udgør ikke en helhed. Samtidig kendetegner det netop livet for familierne, at der ofte både er offentlige og private instanser involveret, og at indsatsen ofte er ukoordineret og præget af manglende samarbejde.

Erfaringen fra de 16 projekter viser, at samarbejde på tværs af forskellige sektorer er en særlig udfordring, blandt andet fordi lovgivningen kan være forskellig, afhængig af om man arbejder i sundheds- eller socialsektoren.

En udfordring, der også er blevet tydeliggjort i løbet af projektperioden er, at samarbejde og koordinering mellem fx private og offentlige institutioner samt forældre er hæmmet af, at fx privatpraktiserende terapeuter ikke får honorar for at deltage i koordineringsmøder mellem forældre og fagpersonale i offentlige institutioner. At få skabt et solidt netværk mellem fx børnehaves personale, forældre og fagpersoner fra privat regi kan være vanskeligt, hvis ikke alle fagpersoner honoreres for deres indsats, og det er et problem for både børn og forældre, hvis manglende midler til erfaringsudveksling mellem privat og offentlig behandlerpraksis betyder, at der ikke sker den nødvendige overføring af viden.

Det vil fjerne barrierer og gøre koordineringen mellem fx private og offentlige institutioner og forældre lettere, hvis overenskomsten sikrer det nødvendige honorar til terapeuter, så de fx kan deltage i koordineringsmøder. Projekterfaringen viser ligeledes, at der er basis for mere kvalitet i samarbejdet og for større udvikling, hvis de privatpraktiserende terapeuter kommer fast i institutionen, frem for at børnene kommer ud til dem. Terapeuternes praksis kan overføres til institutionens øvrige personale, hvorved alle – uanset faglig baggrund – sikres et fagligt løft.

Samarbejdet mellem forskellige instanser, fx mellem amt (region) og kommune, er et særligt aktuelt tema i

disse år, hvor kommunalreformen har skabt en ny struktur i Danmark og har sat øget fokus på samarbejdsformer i de nye storkommuner og med regionerne som en ny partner.

Erfaring fra projekterne viser, at der med fordel kan tænkes i at udarbejde en samarbejdsmodel mellem instanser, der har hver sine opgaver. Det kan afstemme forventningerne indbyrdes og tydeliggøre, hvem der spiller hvilken rolle i forhold til barnet.

I projekterne er det blevet tydeliggjort, at en tovholder, samt for eksempel etablering af et visitationsteam på tværs af sektor og faggrænser, kan være med til at fremme koordineringen af de forskellige fagpersoners tiltag. Det kan også sikre information mellem tilbuddene og gøre sagsgangen mere smidig for forældrene.

En tovholder, som forældrene altid kan henvende sig til med spørgsmål til den samlede indsats for barnet er en løsning, som både forældre og fagpersoner har udtrykt tilfredshed med.

Anbefalingerne fra "Nye indsatser – ny viden"

vedrørende samarbejde og koordinering ser i overskrifter således ud:

- Der skal fokus på tværsektorielt samarbejde - med udgangspunkt i familiernes/barnets behov frem for de forskellige sektorer
- Fokus på privat-offentlige samarbejde er vigtigt – ligeledes med udgangspunkt i familiernes/barnets behov frem for de forskellige sektorer
- Fokus på overgange er vigtigt, idet de spiller en særlig rolle og giver særlige udfordringer
- Det kan anbefales at overveje en koordinerende tovholder. For forældrene er det afgørende, at de kan mærke, at fagpersoner samler trådene omkring barnet.
- Det kan anbefales at overveje en sagsbehandler som tovholder, fordi bistand og samarbejde med fx socialrådgivere kan være en væsentlig forudsætning for, at en proces kan komme videre.

STYRELSEN FOR SPECIALRÅDGIVNING
OG SOCIAL SERVICE
SOCIALMINISTERIET

MARSELISBORGCENTRET

MarselisborgCentret
P. P. Ørums Gade 11
8000 Århus C

Tel.: +45 8949 1200
Fax: +45 8949 1217
Web: www.marselisborgcentret.dk

midt
regionmidtjylland